

2. Schéma stavby slezské a podslezské jednotky v Podbeskydčí. Průběh řezu je vyznačen na obr. 1. (Schematizováno). 1 – Český masiv, 2 – spodní baden (mladší mladoštýrská předhlubeň), 3 – karpat (starší mladoštýrská předhlubeň), 4 – podslezská jednotka, 5 – slezská jednotka (na JV souvislý příkrov, na SZ útržky a šupiny provrásněné spolu s podslezskou jednotkou).

2. Cross section of the Subsilesian and Silesian Units in the Podbeskydská vrchovina highland. The topographic position of the cross section is given in the fig. 1. (Schematized). 1 – Bohemian Massif, 2 – Lower Badenian (younger Young Styrian foredeep), 3 – Karpatian (older Young Styrian foredeep), 4 – Subsilesian Unit, 5 – Silesian Unit.

cénu (ždánicko-hustopečské a ženklavské souvrství). Vzhledem k vysokému stupni vrtné prozkoumanosti je podslezská jednotka ze sedimentologického a stratigrafického hlediska dosti dobře známá a představuje tak modelovou oblast pro charakterizování sedimentace severních okrajových částí Tethydy na jejím styku se západoevropskou platformou, v konkrétním případě s jv. okrajovou částí Českého masivu – brunovistulíkem.

Tato jednotka je rozšířená na východní Moravě a ve

východním Slezsku mezi údolími Moravy a Olše. Zvláště typický vývoj má mezi údolími Bečvy a Olše. Společně s tektonicky vyšší slezskou jednotkou tvoří Kelčskou, Příborskou a Těšínskou pahorkatinu, Štramberskou vrchovinu, Frenštátskou, Třineckou a Jablunkovskou brázdou. Podslezská jednotka rovněž vystupuje v Moravkoslezských Beskydech v tektonických oknech ženklavském, frýdlantském a jablunkovském a v několika drobnějších šupinách v oblasti souvislého rozšíření slezské jednotky (obr. 1, 2).

Základní geologická charakteristika

Podslezskou jednotku prvně vymezili HANZLÍKOVÁ et al. (1953) jako nejspodnější skupinu dílčích příkrovů (event. šupin) na bázi alochtonního flyšového pásma Západních Karpat nasunutého na varisky zkonsolidovaný autochton – Český masiv (resp. brunovistulikum) a na sedimenty karpatských předhlubní (spodní miocén, karpat a spodní baden). V bezprostředním podloží podslezské jednotky místy vystupuje soustava šupin (tektonických brekcí) z hornin karpatu. Tato zóna dosahuje zpravidla několikametrové až desetimetrové mocnosti (nejpodrobněji SVATUŠKA et al. 1991).

Detailní litologický a tektonický výzkum podslezské jednotky je obtížný jednak pro nedokonalé odkrytí (rozsaáhlejší odkryvy se omezují jen na koryta větších řek, zpravidla za nízkého vodního stavu), jednak pro velmi intenzivní tektonické porušení. Podle ROTH (1971) je pro příkrovy podslezské jednotky typický hnětený tektonický styl a rozčlenění vrstev do šupin a čoček různé kompetence. Tyto šupiny a čočky dosahují mocnosti několika centimetrů až desítek, výjimečně stovek metrů.

Tektonický styl jednotlivých příkrovů proto v detailu závisí na rozdílné kompetenci hornin. Časté je někdy velmi detailní provrásnění až prohnětení se slezskou jednotkou.

Intenzivní tektonické porušení značně komplikuje jak korelaci, tak i faciální a paleogeografickou interpretaci, a to i přes skutečnost, že podslezskou jednotkou prošlo několik stovek převážně však intervalově jádrovaných vrtů (ĎURICA - SUK et al. 1991). Tyto interpretace dále ztížily mladoštýrské rotační pohyby jednotlivých dílčích příkrovů slezské a podslezské jednotky směrem k SZ (KRS - KRISOVÁ - ROTH 1977, ELIÁŠ 1979a).

Podslezská jednotka je přesunuta přes své autochtonní podloží nejméně o 20 km, generálně k S až SZ. Dokazují to zejména výsledky vrtů Geologického průzkumu, Ostrava, UNIGEO, Ostrava a Moravských naftových dolů, Hodonín a výchozy vystupující v tektonických oknech v podloží slezské jednotky. Délka násunu je doložena vrty (např. Jablunkov 1 a Písek 1 v j. části Jablunkovské brázdy, Rožnov 1 na j. svahu vrcholové části Rožnov-

ských Beskyd, Ostravice 1, Čeladná SV-6 a dále Valašské Meziříčí 1 a Hrachovec NP 518) a je do různé míry modifikovaná zmíněnými rotačními pohyby (na Z nejméně, na V nejvíce). Vzhledem ke složité vnitřní stavbě podslezské jednotky je celková délka nasunutí pravděpodobně několikrát větší, než dokázal dosavadní vrtný průzkum.

Již první výzkumy ukázaly, že stavba podslezské jednotky vznikla nejméně ve dvou etapách (MENČÍK - PESL 1955 a další). Toto zjištění se opírá především o výsledky vrtného průzkumu. První poznatky o postupném vrásnění vyplynuly ze zpracování vrtů z okolí Horního Žukova, kde HOMOLA a HANZLÍKOVÁ (1955) našli horniny podslezské jednotky přesunutě přes uložení karpátu a v podloží transgredujícího spodního badenu. Podobnou situaci zjistili též MENČÍK a PESL (1955) v okolí Přiboru. Další potvrzení tohoto velmi důležitého poznatku o stavbě vnějších flyšových Karpat na Ostravsku přinesly práce ROTH (1962, 1971, 1980 a další), ROTH et al. (1962a,b), ROTH a LEŠKA (in MAHEL et al. 1974), KRSE, KRSOVÉ a ROTH (1977). Zvláště podrobný rozbor strukturního vývoje podslezské jednotky provedla JURKOVÁ (1964, 1967, 1976).

JURKOVÁ (l.c.) rozlišila v podslezské jednotce spodnější, tzv. „staroštýrský“ příkrov, který se nasunul na starší předhlubeň vyplněnou karpatem po ukončení jeho sedimentace a před sedimentací spodního badenu. Ten po přesunu transgredoval na zvětralý povrch tohoto staršího mladoštýrského příkrovu. Mladší, vyšší příkrov podslezské jednotky, který se nasunul pravděpodobně společně s příkrovem slezské jednotky na příkrov spodnější a na sedimenty spodního badenu vyplňující mladší předhlubeň, byl označen jako „mladoštýrský“. Vzhledem k celkovému vývoji předhlubně Západních Karpat doporučil ELIÁŠ (in MACOUN - ELIÁŠ et al. v tisku), aby tyto příkrovy byly označovány jako starší a mladší mladoštýrský. Plošné vymezení staršího a mladšího příkrovu je v současné době předmětem studia. Dosud nejpodrobněji se tímto vymezením zabývala JURKOVÁ (in MACOUN - ELIÁŠ et al., v tisku), která vymezila průběh příkrovových čel ve strukturních mapách. Dále upo-

zornila na existenci zvětrávacích profilů v povrchových částech staršího mladoštýrského příkrovu, které jsou transgresivně překryty spodním badenem (např. v širším okolí Mošnova a Petřvaldu).

Příklad zvětrávacího profilu v podloží vyššího příkrovu podslezské jednotky a spodního badenu je sled vrstev zachycený vrtem Petřvald Pe-3 u Mošnova. V profilu tímto vrtem byla v podloží transgredujícího spodního badenu zjištěna navětralá sekvence v povrchové části spodního příkrovu podslezské jednotky. V jádře v intervalu 330–331 m byly nalezeny černošedé jílovce frýdlantského souvrství, rezavě hnědé nebo zelenavě hnědé navětralé. V jejich podloží, v hloubce 333–334 m, byl zjištěn bělošedý, středně až jemnozrnný pískovec (pískovcová facie frýdlantského souvrství) s rudohnědými skvrnami až 5 cm v průměru. Směrem do podloží tyto stopy navětrání v jádře postupně vyznívaly.

Sledování styku obou příkrovů dále směrem k J je dosud velmi obtížné. V jablunkovském tektonickém okně a v jeho okolí se o vymezení obou příkrovů pokusili MENČÍK et al. (1985, 1988, 1989).

Poněkud snadněji lze sledovat starší příkrov podslezské jednotky v povrchové stavbě území mezi údolími Moravy a Bečvy, kde je především zastoupen. Tam je možno v terénu pozorovat, jak leží podslezská jednotka přímo na karpatech předhlubně. Trosky staršího mladoštýrského příkrovu podslezské jednotky se v této oblasti vyskytují podle JURKOVÉ (1985) nejdále k S pod spodním badenem v Moravské bráně mezi Hranicemi na Moravě a Odrami ve vrtu Blahutovice B1-1 (342,8 až 415,7 m) a Bělotín NP-637 (435,5–537,0 m).

Vzhledem k omezenému množství dat i nedostatku jednoznačných kritérií pro vzájemné rozlišení se dosud nepodařilo oba příkrovy v plném rozsahu vysledovat v Podbeskydské pahorkatině. Je pravděpodobné, že starší mladoštýrský příkrov obsahuje útržky karpátu nebo jsou v něm četnější.

Ekvivalentem mladšího mladoštýrského příkrovu na jižní Moravě je zóna Čejč-Zaječí, zatímco hlavní část ždánické jednotky odpovídá spodnímu příkrovu podslezské jednotky.

Litostratigrafie a facie podslezské jednotky

Podslezská jednotka je tvořena převážně jílovcovými vývoji svrchní křídly až oligocénu. Základy litostratigrafického členění této jednotky vypracovali zejména MENČÍK a PESL (1955), ROTH (1962), ROTH et al. (1962a,b), HANZLÍKOVÁ, PÍCHA a CÍCHA (1963), ELIÁŠ (1964) a MENČÍK et al. (1983). Vzhledem k intenzivnímu tektonickému porušení i k výrazné faciální proměnlivosti, zvláště v paleocénu až svrchním eocénu, je vymezení

některých litostratigrafických jednotek velmi obtížné.

Příkladem faciálních komplikací je rozšíření pestrých, především červeně zbarvených jílovců, které byly považovány za jednotící horninu pestrých vrstev podslezských. Jak ukázaly detailní analýzy (např. profil vrtem Kozlovice SV-1 a další), nelze pestré jílovce považovat za homogenní litostratigrafický celek vhodný pro korelaci. Tyto jílovce vystupují jen jako nepravidelně se vy-